

**NEDERLAND MOET WEER
AAN DE SLAG**
- kernprogramma 1994 - 1998 -

INHOUDSOPGAVE

	<u>pagina</u>
NEDERLAND MOET WEER AAN DE SLAG KERNPROGRAMMA 1994-1998:	
Nederland moet weer aan de slag	3
Een actieve economie	9
Effectief bestuur	13
Een veilige omgeving	17
Investeren in de toekomst	19
Investeren in de mens	23
Mondiale welvaart, vrede en veiligheid	27
Bijlage	29
NEDERLAND MOET WEER AAN DE SLAG KERNPROGRAMMA IN TIEN PUNTEN	33

NEDERLAND MOET WEER AAN DE SLAG

Richtsnoer voor dit programma en voor het politieke handelen van de VVD vormen de liberale beginselen, te weten: vrijheid, verantwoordelijkheid, verdraagzaamheid, sociale rechtvaardigheid en gelijkwaardigheid van de mens.

De burger moet de belangrijke vraagstukken in de politiek weer kunnen herkennen en weten waarvoor hij kiest. Politici moeten daarom heldere keuzen maken. In dit programma maakt de VVD duidelijk waar ze nu en straks voor staat. De VVD maakt haar keuzen helder door een programma met een beperkt aantal actiepunten. Voordat wij dit programma presenteren, schetsen wij in deze inleiding ontwikkelingen waarmee de Nederlandse samenleving wordt geconfronteerd. De contouren van het politieke antwoord erop worden daarbij duidelijk. Vervolgens werken wij dit antwoord verder uit in ons kernprogramma voor de volgende regeerperiode.

Durf schept onze toekomst

Op de drempel van een nieuw tijdperk, aan het begin van een periode met belangrijke veranderingen in ons bestaan, moet de noodzakelijke vernieuwing van de samenleving met durf en creativiteit worden aangepakt. In deze tijd vol onzekerheden moeten angst voor verandering, verlamming door gebrek aan fantasie plaatsmaken voor dadendrang en scheppingskracht. Nederland moet weer aan de slag. Voor de VVD geldt dat wij ons moeten inspannen om het beste uit de samenleving te halen.

Willen wij onze positie in de wereld en in een verenigd Europa verbeteren, dan moet de samenleving actiever worden. Dat geldt in principe voor iedereen in ons land. De VVD vindt de huidige ontwikkeling, die leidt tot toenemende werkloosheid en passiviteit dan ook volstrekt onaanvaardbaar. Hierdoor raakt de samenleving uit haar evenwicht. De positie van onze open markteconomie wordt in toenemende mate bedreigd door verplaatsing van hoogwaardige dienstverlening en

produktie naar regio's die door lage arbeidskosten een grote aantrekkingskracht hebben. Steeds minder mensen moeten zorgen voor het draagvlak van onze welvaart en onze voorzieningen, terwijl steeds meer mensen door werkloosheid, ziekte en arbeidsongeschiktheid aan de kant komen te staan. Enerzijds dus een toenemende belasting van de werkende bevolking en anderzijds een groeiende leegte in het bestaan van velen. Daarom: met ons *allen* weer aan de slag.

De toename van de werkloosheid heeft niet alleen economische gevolgen. Werkloosheid is vooral ook een sociaal probleem. Mensen die kunnen en willen werken staan niet graag aan de kant. De ontplooiing van talenten, het zich opgenomen voelen in het maatschappelijk verband, hangen vaak samen met het hebben van betaald werk. De burger voelt zich verantwoordelijk voor zijn bestaan en wil die verantwoordelijkheid waarmaken door zelf een inkomen te verdienen. Gerechtvaardigde verlangens worden gefrustreerd indien men aangeleerde kennis en vaardigheden niet kan gebruiken door een stagnerende economie. Talenten worden zo onnodig verspild. Niettegenstaande het grote belang van betaalde arbeid onderstrepen wij hier de grote maatschappelijke betekenis van vrijwilligerswerk. Door deze activiteiten worden maatschappelijk nuttige taken verricht en worden mensen in staat gesteld talenten te ontplooiën.

Inkomen en werk

De VVD wil een beleid gericht op een sterke groei van de werkgelegenheid. Dit niet in de eerste plaats om allerlei luxe behoeften te kunnen bevredigen, maar vooral om een groot aantal mensen weer een zinvol bestaan te geven. De VVD vindt dat inspanning, proberen verder te komen, te weinig wordt geprikkeld. Aan de ene kant is er te weinig verschil tussen de hoogte van de lonen en de uitkeringen, aan de andere kant zijn de lonen te sterk in elkaar gedrukt. De VVD vindt dat inspanningsverschillen moeten leiden tot inkomensverschillen. Het is niet rechtvaardig als deze verschillen door de overheid voor een groot deel worden wegbelast.

Lastenverlichting

Terwijl de arbeidskosten in Nederland relatief hoog zijn, raken wij, als het gaat om de netto-inkomens in Europa, steeds verder achterop. Kortom, de collectieve lasten zijn te hoog. Deze lasten verslechteren bovendien onze internationale concurrentiepositie. De VVD wil die lasten verlagen met het oog op de werkgelegenheid. Dit kan door een efficiënte en effectieve uitvoering van de sociale verzekeringswetten te realiseren en door de hoogte van de uitkeringen te beperken, waardoor de sociale premies naar beneden kunnen. Dat kan verder door meer te bezuinigen op ondoelmatige overheidsbestedingen in de consumptieve sfeer, waardoor de belastingen kunnen dalen. Er moet evenwel voor worden gewaakt dat een lastenverlichting op Rijksniveau niet wordt gerealiseerd door een onevenredige afwenteling van lasten op de lagere overheden, waardoor

deze genoodzaakt worden over te gaan tot lastenverhoging voor burger en bedrijfsleven.

Bezuinigingen zijn ook nodig om de groei van de staatsschuld te beperken. Nu groeit die schuld sterker dan het nationale inkomen, waardoor toekomstige generaties worden geconfronteerd met toenemende lasten, omdat de huidige generatie de rekening voor de eigen consumptieve uitgaven niet wenst te betalen. De VVD vindt dat ernaar gestreefd moet worden dat de overheid alleen geld leent voor investeringen met een langdurig rendement. Tegenover de last voor het nageslacht staat dan een nagelaten kapitaal.

Zelfstandig en verantwoordelijk

De laatste tijd hoort men steeds vaker dat verder bezuinigen eigenlijk niet meer kan. De VVD vindt echter dat een aanzienlijk bedrag door de overheid ondoelmatig wordt uitgegeven. Subsidies en andere inkomensoverdrachten leiden vaak tot het zinloos rondpompen van geld. Indien de verantwoordelijkheid van de overheid voor de sociale zekerheid wordt beperkt tot uitkeringen op een basisniveau, dan kan dat een aanmerkelijke besparing opleveren. De uitkeringen moeten op termijn worden geïndividualiseerd, dat is mogelijk indien de uitkeringsgerechtigde niet meer de enige kostwinner in het gezin is. Beperking van de uitkeringshoogte is aanvaardbaar ervan uitgaande dat beide levenspartners in beginsel zelf de mogelijkheid hebben om betaalde arbeid te verrichten. Daardoor daalt de lastendruk en krijgen de mensen een grotere keuzevrijheid. De VVD wil deze keuzevrijheid vergroten, omdat zij weet dat mondige en zelfstandige mensen een grotere verantwoordelijkheid toekomt. Echt belangrijke bezuinigingen op het totaal aan uitkeringen komen echter voort uit de groei van de werkgelegenheid, waardoor het aantal uitkeringsgerechtigden wordt teruggedrongen. De bezuinigingen hier zijn dus zowel een voorwaarde voor, als een gevolg van werkgelegenheidsgroei.

Kerntaken

Verslaging van de overheidsbestedingen is mogelijk als de overheid zich beperkt tot haar kerntaken. Deze taken moeten met voortvarendheid worden aangepakt. Dat wil zeggen dat de overheid moet doen wat noodzakelijk is, en nalaten wat efficiënter in de particuliere sector gedaan kan worden. Op een aantal terreinen van overheidszorg is meer geld nodig. De misdaadbestrijding bijvoorbeeld vergt meer. De zorg voor de veiligheid van de burger immers is een kerntaak van de overheid. De VVD wil dat de burger zich weer veilig voelt. Voor het schoonmaken en schoonhouden van het milieu zal ook meer geld moeten worden uitgetrokken. Onze infrastructuur moet worden gemoderniseerd en uitgebouwd, dat kost geld. Hetzelfde kan worden gezegd over de investeringen in onderwijs en volksgezondheid. Het gaat hierbij om broodnodige investeringen in de toekomst. Overigens is het niet zo dat overal waar we een beter resultaat van het beleid willen er ook per definitie meer geld moet worden uitgegeven. Meer geld betekent lang niet altijd meer resultaat.

Een effectief bestuur

De overheid moet effectief zijn in de uitoefening van haar kerntaken. Het overheidsbestuur is vaak weinig doeltreffend. De overheid is vaak onmachtig tot een goede taakuitoefening. Ten dele hangt die onmacht samen met de grote omvang van het staatsapparaat. Afslanking kan hier dus helpen. Die onmacht heeft echter ook te maken met de overdreven pretenties. Een bescheiden overheid is beter in staat datgene te realiseren waar ze voor staat. Zo langzamerhand heeft de politiek geleerd dat de samenleving niet maakbaar is. Voor zover de overheid processen wil beïnvloeden, kan dat het best door globale sturing. Fijnmazige regelgeving werkt niet. Een overheid die zo rechtvaardig wil zijn dat ze in elk concreet geval en elke individuele situatie een aangepaste behandeling wil geven, zal die pretentie niet waar kunnen maken. Specifieke regelgeving stimuleert voorts fraude en oneigenlijk gebruik van voorzieningen. Uitvoering van te specifieke regels vergt een omvangrijke bureaucratie en lange bureaucratische processen. Deze bureaucratie staat snelle en efficiënte besluitvorming in de weg, waardoor onnodige maatschappelijke kosten worden gemaakt. De besluitvaardigheid wordt verder beperkt door onze "overlegcultuur". Inspraak van belangenbehartigers kan zo ver gaan dat besluiten achterwege blijven door het ontstaan van patstellingen. Harmonie door overleg en inspraak is mooi, maar de overheid mag bij het doorhakken van knopen het conflict niet uit de weg gaan. Aan de andere kant worden de belanghebbenden soms geconfronteerd met pasklare voorstellen zonder dat er een reële kans geboden wordt om op constructieve wijze bij te dragen aan het ontwikkelen van alternatieven. Ook daar verzet de VVD zich tegen. De besluiteloosheid heeft ook te maken met het ontbreken van een heldere politieke regie. De politiek slaagt er niet in duidelijk prioriteiten te stellen en deze helder over te brengen. Van strategisch handelen is hierdoor nauwelijks sprake. Verlamingsverschijnselen treden op door het gemis aan duidelijk omschreven doeleinden. Vergroting van de effectiviteit van het overheidsbestuur is vaak gediend met decentralisatie van het bestuur. Dichter bij de burger kan de overheid soms effectiever handelen en komt de democratische controle beter tot haar recht. Decentralisatie dient dan wel gepaard te gaan met een overdracht van voldoende financiële middelen.

Gebrek aan werk, gemis aan zorg voor veiligheid en een weinig doeltreffend overheidsbestuur

Dit zijn de hoofdproblemen in de Nederlandse samenleving die de VVD te lijf wil gaan. Wij moeten echter niet de illusie hebben deze problemen in de komende regeerperiode te kunnen oplossen. Het gaat hier om een doelstelling voor de langere termijn. Om het doel te bereiken moeten we met ons allen aan de slag. De VVD wil daar zo snel mogelijk mee beginnen. In de komende regeerperiode kunnen we al een eind op weg raken. Welke prioriteiten de VVD voor die periode stelt, is aangegeven in het navolgend kernprogramma.

Een meer gedetailleerde uitwerking van dit kernprogramma vindt plaats in een aanvullende nota. Daarin zijn ook standpunten en besluiten verwerkt die de laatste jaren op partijraden en congres-

sen tot stand zijn gekomen. Immers, een verkiezingsprogramma kan niet op zichzelf staan, maar dient de weergave te zijn van een consequente politieke lijn, die doorlopend door een actieve achterban wordt getoetst en geplaatst in het kader van de belangrijkste maatschappelijke vraagstukken van het moment.

EEN ACTIEVE ECONOMIE¹

Het hoofdprobleem van de Nederlandse economie is de geringe deelname van de potentiële beroepsbevolking aan het arbeidsproces. Te weinig mensen zijn actief om bij te dragen aan onze welvaart. Te veel mensen staan aan de kant en zijn afhankelijk van een uitkering. Dat is niet alleen slecht voor de economie, het zet ook velen buiten de maatschappelijke verbanden die immers vaak verweven zijn met het arbeidsproces. De bestaande en helaas weer toenemende inactiviteit heeft te maken met een slecht functionerende arbeidsmarkt en met het feit dat de inkomensverhoudingen de mensen te weinig prikkelen om zich in te spannen. Verder is het met het oog op de noodzakelijke groei naar een duurzame economie nodig dat wij meer investeren in onze toekomst. Daarbij moet de verdien capaciteit van de industrie, de dienstverlening, het midden- en kleinbedrijf en de landbouw worden versterkt.

De VVD wil daarom:

- de afstand tussen uitkeringen en inkomens uit betaald werk vergroten;
- de kosten van laaggeschoolde arbeid doen verlagen, omdat vooral hier de werkloosheid het grootst is;
- specifieke maatregelen treffen om te zorgen dat de participatiegraad van mensen ouder dan 50 jaar wederom op Europees niveau komt;
- de lastendruk en de progressie in de belasting verlagen, omdat inspanning beter moet worden beloond;
- ruimte scheppen voor broodnodige investeringen in onze toekomst.

Concreet stelt de VVD de volgende beleidswijzigingen voor:

Sociale zekerheid

Op termijn wil de VVD de uitkeringen beperken tot een basisniveau. De VVD bepleit dus de invoering van een basisstelsel voor de uitkeringen. De uitvoering van het basisstelsel wordt zo geregeld dat de burger één loket aantreft waarbij eerst wordt nagegaan of er werk is en pas als dat er niet is wordt een uitkering verstrekt. De regelgeving moet zodanig helder zijn dat controle op rechtmatigheid van de uitkering eenvoudig is uit te voeren.

Uitkeringen boven het basisniveau zijn mogelijk door vrijwillige aanvullende verzekeringen in de particuliere sector. In veel gevallen zullen over deze aanvullende verzekeringen afspraken tussen de sociale partners in de CAO's worden gemaakt. Om het vrijwillige karakter van die verzekeringen

---

1. De financiële vertaling van de voorstellen in deze paragraaf vindt men in extenso in een bijlage.

te waarborgen, mogen deze afspraken niet algemeen verbindend worden verklaard. In andere gevallen zal er sprake zijn van individuele verzekeringen.

Het basisstelsel wordt alleen ingevoerd voor nieuwe gevallen. Bij de hoogte van het basisniveau voor deze nieuwe gevallen gaat de VVD uit van 60% van het huidige wettelijk minimumloon. Dit geldt voor alle uitkeringen behalve de AOW. De AOW-uitkeringen wil de VVD intact houden. De uitkeringen voor de bestaande gevallen (uitgezonderd de AOW) zullen door bevrozing van de hoogte ervan verder worden beperkt. De VVD is voorstander van individualisering van de regelingen op fiscaal en sociaal terrein. Op termijn moeten ook de bijstandsuitkeringen worden geïndividualiseerd. Vooralsnog blijft het sociaal minimum voor kostwinners op 100% van het huidige wettelijke minimumloon.

De mogelijkheid moet worden geschapen dat iemand met een uitkering door betaalde arbeid kan bijverdienen tot maximaal een inkomen van 70% van het huidige wettelijke minimumloon.

De VVD bepleit aanpassing van de hoogte van de uitkeringen om zo de kosten van ons sociaal zekerheidsstelsel terug te brengen. Om te voorkomen dat uitkeringsgerechtigden hierdoor in een sociaal niet acceptabele situatie terechtkomen, is een flankerend beleid (waaronder het verlenen van bijzondere bijstand in individuele gevallen) nodig. Bovendien is een beperking van het beroep op de uitkeringen door strengere toepassing van de (aan te scherpen) uitkeringsvoorwaarden noodzakelijk. Het oneigenlijke gebruik van de voorzieningen moet krachtig worden bestreden, onder meer door gebruik te maken van de wettelijke mogelijkheden bestaande te koppelen. Al deze maatregelen zijn nodig om duurzaamheid van het sociale stelsel te bewerkstelligen.

Minimum-loonkosten en flexibilisering van de arbeidsmarkt

De VVD bepleit een verlaging van de minimum-loonkosten door verlaging van het wettelijk minimumloon en de sociale verzekeringspremies. Verlaging van het wettelijk minimumloon is echter pas effectief indien de minimum-loonschalen in CAO's die liggen boven het niveau van het wettelijk minimumloon niet langer algemeen verbindend worden verklaard. In het algemeen is de VVD tegen het algemeen verbindend verklaren van de looncomponent in de CAO's.

Collectieve lastendruk

In de komende regeerperiode moet de collectieve lastendruk terug naar maximaal 50% van het netto nationaal inkomen. De progressie in het stelsel wordt beperkt door een verlenging van de tweede schijf voor de inkomstenbelasting. Individualisering van het fiscale stelsel betekent onder meer dat de mogelijkheid tot voetoverheveling geleidelijk moet verdwijnen. Voorts moeten ook de vermogensbelasting en de overdrachtsbelasting geleidelijk worden afgeschaft. Hiervoor is al

opgemerkt dat lastenverlichting op Rijksniveau niet via een afwenteling op lagere overheden dient te geschieden, omdat deze noodzaakt tot lastenverzwaring op lokaal niveau.

De voorgestelde lastenverlichting noodzaakt tot verdere bezuinigingen. De VVD acht bezuinigingen mogelijk in de volgende categorieën van uitgaven:

- *sociale zekerheid* (overgang naar een basisstelsel);
- *subsidies* (objectsubsidies in de woningbouw, studiefinanciering etc.). De VVD streeft op termijn naar een inkrimping van de subsidiestroom met 20%. In de komende regeerperiode is een beperking met circa drie miljard gulden mogelijk;
- *kosten overheidsbestuur*. Als wij erin slagen het overheidsbestuur effectiever te maken en de Rijksdienst te herstructureren, dan is een beperking van het aantal ambtenaren mogelijk. De VVD wil naar een kleinere maar effectievere overheid (zie het hoofdstuk over Effectief Bestuur).

De staatsschuld

De hier genoemde bezuinigingen zijn nodig om de lastendruk terug te brengen, maar ook om de groei van de staatsschuld te beperken. Daartoe moet het tekort van de overheid worden beperkt tot het bedrag van de overheidsinvesteringen. De VVD wil op termijn dat de overheid alleen geld leent voor het doen van materiële investeringen. Tegenover de last voor het nageslacht staat dan een nagelaten kapitaal. Beperking van de groei van de staatsschuld is ook mogelijk door een grotere terughoudendheid bij de financiële ramingen bij de begroting. Dat voorkomt dat steeds weer tegenvallers moeten worden gecompenseerd door additionele bezuinigingen. Bezuinigingen mogen pas leiden tot beleidsintensiveringen na voldoende mate van zekerheid over de te bereiken besparingen.

Investeren in de toekomst

Bovenstaande maatregelen zijn nodig om de Nederlandse economie weer mee te laten dingen naar een toppositie in de Europese Unie. De sanering van de overheidsfinanciën en de beperkingen van de collectieve lastendruk zijn echter onvoldoende om ons weer terug te brengen in de kopgroep. De kwaliteit van onze infrastructuur (w.o. de milieu-kwaliteit), het niveau van het onderwijs, de effectiviteit van het overheidsbestuur en de uitgaven ten behoeve van technologisch onderzoek zijn onder de maat. Stimulering van technologische infrastructuur en innovatie zijn nodig voor onze toekomst. Ook moeten wij de flexibiliteit van onze economie vergroten. Dat is met name van belang voor het midden- en kleinbedrijf, waar de groei van de werkgelegenheid vandaan moet komen. De aanpassingen aan veranderende omstandigheden verlopen veel soepeler als de markten (met name de arbeidsmarkt) beter functioneren. De VVD wil hier meer concurrentie en

dynamiek door deregulering². De flexibiliteit van onze economie is ook gediend met besluitvormingsprocedures die niet worden vertraagd door een stroperige overlegcultuur. Flexibiliteit en doelmatigheid dienen ook kenmerken te zijn van de technologische ontwikkeling. Ook hier moeten belemmerende structuren worden weggenomen. Op het gebied van telecommunicatie krijgen nieuwe diensten een kans door liberalisatie van de regelgeving ter zake van de infrastructuur. De overheid moet hier knelpunten wegnemen en procedures vereenvoudigen. Nu de Europese economie, maar ook de wereldeconomie een opener karakter krijgt, is het van het grootste belang dat wij meer investeren in de kwaliteit van onze economie. In dit kernprogramma komen wij daarop nog een aantal malen terug.

De land- en tuinbouw

De ontwikkelingen in de land- en tuinbouw verdienen onze bijzondere aandacht. Voor de VVD is het uitgangspunt van het (Nederlandse en Europese) landbouwbeleid het voortbestaan van goed gestructureerde land- en tuinbouwbedrijven en een voedselproductie, die de consument voedsel voor redelijke prijzen garandeert. Een levenskrachtige land- en tuinbouw en een levensvatbaar platteland zijn belangrijke elementen van een evenwichtig landbouwbeleid. De marktregulering zal moeten worden afgestemd op de internationale afspraken, zoals die in het kader van onder meer de GATT zijn overeengekomen. Belangrijk is dat, waar mogelijk, nieuwe markten en afzetmogelijkheden worden gestimuleerd.

De overheid dient de aanwending van landbouwproducten in de "non-food" sector te bevorderen. De landbouw zal als leverancier van industriële grondstoffen voor de "non-food" sector een belangrijke rol kunnen gaan spelen bij het doorbreken van sommige milieubelastende processen. De verdien capaciteit in de land- en tuinbouw dient mede versterkt te worden met het oog op de noodzakelijke investeringen in het milieu. In het licht van de belangrijke bijdrage van de agrarische sector aan de betalingsbalans, alsook vanwege het belang van de leefbaarheid van het platteland en het beheer van het landschap, moeten agrariërs de kans krijgen het stadium van economische en ecologische duurzaamheid als zelfstandig ondernemer te bereiken.

---

2. Te denken aan: verkorting ontslagprocedures, vergroting concurrentie vrije beroepsbeoefenaars, beperking beschermingsconstructie voor Beurs N.V.'s etc.

EFFECTIEF BESTUUR

Over de effectiviteit van het overheidsbestuur maakt de VVD zich ernstig zorgen. Ondanks het zeer omvangrijke deel van de nationale middelen dat in de overheidssector wordt besteed, slaagt die sector er steeds minder in om die zaken aan te pakken waarvoor wij de overheid hebben bedoeld. De onmacht van de overheid hangt samen met:

- *overbelasting*. De pretenties zijn overdreven. De politiek legt zich vast op doelstellingen en taken die niet waargemaakt kunnen worden.
- *overgewicht*. Effectief strategisch gedrag wordt niet gestimuleerd bij omvangrijke budgetten.
- *gebrek aan politieke regie*. Een heldere prioriteitsstelling ontbreekt. Zonder duidelijkheid over doeleinden kan de overheid niet doeltreffend handelen.
- *te specifieke regelgeving*. Door te fijnmazige regels raakt de overheidssector overspannen en daardoor arbeidsongeschikt. Een geldverslindende bureaucratie is het gevolg.
- *het bestaan van een overlegcultuur waardoor patstellingen ontstaan*. Knopen worden niet doorgehakt en conflicten gaat men uit de weg.
- *een gebrek aan controle*. Er is onvoldoende controle op het functioneren van de overheidsorganen en op de realisatie van voorgestelde maatregelen ter verbetering van dit functioneren.

Teneinde de overheid beter te laten functioneren wil de VVD:

- dat er bij de kabinetsformatie wordt besloten welke doeleinden worden nagestreefd en welke projecten in de komende regeerperiode topprioriteit hebben;
- dat er in geval verschillende departementen bij een project zijn betrokken, een projectminister wordt aangewezen;
- dat de positie van deze projectminister wordt gebaseerd op helderheid van doelstellingen en middelen. Een eigen budget is noodzakelijk. Voorts moet de projectminister de bevoegdheid krijgen tot directe aansturing van relevante onderdelen van departementen;
- dat de kwaliteit van het openbaar bestuur wordt verbeterd door extra aandacht te besteden aan de organisatie van de Rijksdienst. Conform de aanbevelingen van de zogenoemde commissie-Wiegel wordt de ontwikkeling naar kerndepartementen met kracht voortgezet;
- dat de rijksdienst wordt ingekrompen door het privatiseren, verzelfstandigen (intern en extern), decentraliseren en beëindigen van taken van de rijksoverheid. De VVD streeft naar een kleinere, maar vooral ook effectievere overheid;
- dat de beloning van de ambtenaren bij een effectief en efficiënt werkende overheid moet sporen met die in de marktsector en niet wordt bepaald als ware die het sluitstuk van de

begroting. De ambtenaren zijn de laatste jaren in zekere zin het slachtoffer van de politieke weigerachtigheid de subsidiestaat ingrijpend te herzien;

- dat efficiëntiebevordering in de diverse sectoren van de overheid broodnodig is. Hierdoor kan marktconformiteit in de beloning van ambtenaren worden bereikt.

Reorganisatie Binnenlands Bestuur

De VVD vindt dat een reorganisatie van het binnenlands bestuur nodig is. Gezien het beginsel van de optimale bestuurlijke schaal, gezien de grootstedelijke problematiek, gezien ook de gevolgen van de Europese integratie, zijn nieuwe investeringen in de bestuurlijke infrastructuur nodig. De VVD blijft daarbij uitgaan van het bestaan van drie volwaardige bestuurslagen: Rijk, provincie en gemeenten. Schaalvergroting door gemeentelijke herindeling is noodzakelijk voor een krachtig lokaal bestuur. Bij de verdeling van taken en bevoegdheden over de bestuurslagen moet het decentralisatie-principe gelden. Alleen als er goede argumenten zijn om een taak niet aan het lokaal bestuur toe te kennen, komt deze op een ander niveau terecht. Binnen nader vast te stellen kaders, waarbij per taak één bestuurslaag verantwoordelijk is voor de uitvoering en één bestuurslaag voor het toezicht en de coördinatie, moeten er mogelijkheden zijn voor pluriformiteit en regionale differentiatie, zowel wat betreft de vorm als het tijdstip van doorvoering van bestuurlijke reorganisaties.

De VVD verzet zich tegen een proces van sectorale regionalisatie. Verschillende bestuurssectoren krijgen daarbij ieder een eigen regio en bestuur (politie, vervoer, milieu, arbeidsvoorziening, etc.). Alleen bij integraal bestuur is democratische controle mogelijk. Vandaar dat de VVD vindt dat functionele regio's moeten opgaan in integraal bestuur. Zonodig worden provincies omgevormd in provincies-nieuwe stijl. Als onderdeel van het proces van decentralisatie krijgen deze provincies meer rijkstaken toegedeeld. Een aantal grootstedelijke agglomeraties kan de bestuurlijke status van "provincie-nieuwe-stijl" krijgen. In het algemeen geldt het principe dat de besluitvorming zo dicht mogelijk bij de burger moet plaatsvinden. Dat betekent ook dat slechts die overheidstaken naar het Europese niveau worden gebracht waarvan duidelijk is dat hier besluitvorming op nationaal niveau ondoelmatig is.

De burger en de politiek

Grote zorgen maakt de VVD zich over de groeiende afstand tussen de burger en het politieke bedrijf. De traditionele binding van de kiezer aan de politieke partijen is tanende. De VVD bepleit daarom een hervorming van het kiesstelsel. In het nieuwe stelsel zal het gewicht van de voorkeurstemmen bij de bepaling wie van een partij zitting zal nemen in de Tweede Kamer, veel groter moeten worden. De band tussen de burger en zijn politieke vertegenwoordigers wordt zo versterkt. Hierdoor kan ook de eventuele voorkeur van de kiezer voor politici uit de eigen regio beter tot haar

recht komen. Voorts dient in de wijze waarop de politiek wordt bedreven het dualisme tussen regering en Staten-Generaal beter tot zijn recht te komen. Ook hierdoor kan het vertrouwen van de burger in de politiek weer groeien.

EEN VEILIGE OMGEVING

Een van de belangrijkste overheidstaken is de zorg voor de veiligheid van de burger. De VVD vindt dat de overheid deze taak heeft verwaarloosd. Dit heeft geleid tot een ontoelaatbare aantasting van (het gevoel van) veiligheid. Wij moeten daarom meer middelen vrijmaken voor deze belangrijke overheidstaak. Bovendien moet het apparaat ten behoeve van de rechtshandhaving efficiënter en slagvaardiger opereren.

Preventie voorop

De VVD is van mening dat misdaadpreventie het meest effectieve instrument is om de veiligheid van de burger te vergroten. Hoewel er een grotere inspanning nodig is om door strafrechtelijke repressie het recht te handhaven, wil de VVD meer nadruk leggen op de preventie. Misdaadpreventie is effectiever en minder kostbaar dan de strafrechtelijke handhaving. Veiligheid is dan ook vooral een zaak van burger en bestuur.

Bij het preventieve optreden is een aanmerkelijke en zichtbare versterking van de politie van doorslaggevende betekenis. Meer politie zichtbaar op straat aanwezig heeft een preventieve uitstraling. Hiervoor moeten meer middelen beschikbaar komen. Zodra de overheid met een zichtbare aanwezigheid van politie op straat en aanvaardbare aanrijtijden heeft duidelijk gemaakt dat de veiligheid van de burger haar ernst is, kan ook van andere geledingen in de samenleving worden gevergd dat deze zich inspannen voor de versterking van de veiligheid van de burger. Wij denken hierbij aan preventieve veiligheidsmaatregelen bij het openbaar vervoer, door de winkelstand en door de beheerders van onroerend goed.

Inzet van inactieven

De VVD wil dat de veiligheid van de omgeving wordt verbeterd door een grotere inzet van hulpagenten en toezichthouders, zoals conducteurs en controleurs. Hiertoe moeten enkele tienduizenden arbeidsplaatsen worden gecreëerd. Deze kunnen bij voorkeur worden bezet door werklozen of gedeeltelijk arbeidsongeschikte burgers. De hiermee gepaard gaande kosten kunnen worden gedekt uit de middelen die worden gebruikt om de nu nog economisch inactieven een bestaan te verschaffen. De VVD denkt dat het mogelijk is om het geld dat door de overheid moet worden uitgegeven vanwege de toenemende werkloosheid en arbeidsongeschiktheid, voor een deel te gebruiken voor de verbetering van de veiligheid van de burgers. Zonodig moet een en ander worden geregeld door speciale wetgeving. Meer in het algemeen is de VVD van mening dat intensiever moet worden gezocht naar mogelijkheden om inactieven in te schakelen bij maatschappelijk nuttige activiteiten.

Strafrecht

Naast een vergroting van het budget ten behoeve van misdaadpreventie vergt de strafrechtelijke handhaving een grotere effectiviteit van het justitiële proces. Het is ontoelaatbaar dat bij de opsporing, vervolging, berechting en de executie van straf capaciteitsproblemen leiden tot grote vertragingen en kwaliteitsvermindering. De geloofwaardigheid van de overheid is ook hier in het geding. Verbetering van de kwaliteit, de efficiëntie en uitbreiding van de capaciteit van het openbaar ministerie, van de rechterlijke macht en van het gevangeniswezen zijn dus nodig.

Geconstateerd kan worden dat er sprake is van een verontrustende toename van de activiteiten van de georganiseerde misdaad. De VVD bepleit hier een hardere aanpak, waaronder een uitbreiding van de controlerende diensten van de overheid.

De VVD is voorts van mening dat indien in het strafproces niet is voldaan aan bepaalde vormvoorschriften, het aan de strafrechter is om te bepalen of de vormfouten zodanig ernstig zijn dat het proces geen doorgang kan vinden.

De positie van het slachtoffer in het strafproces moet worden verbeterd. De mogelijkheden om het slachtoffer tegemoet te komen voor de geleden materiële en immateriële schade of letsel moeten worden verruimd.

INVESTEREN IN DE TOEKOMST

De zorg voor de fysieke infrastructuur omvat de volgende terreinen van overheidszorg: ruimtelijke ordening, verkeer en waterstaat en milieubeheer. De overheidsinvesteringen ten behoeve van deze infrastructuur ((vaar-)wegen, (lucht-)havens, bruggen, openbaar vervoer, telecommunicatie etc.) zijn de afgelopen decennia als percentage van het nationale inkomen schrikbarend gedaald. De investeringsuitgaven zijn gaandeweg weggedrukt door de groei van de overheidsconsumptie. Om de economische structuur van Nederland te versterken is een hoge prioriteit vereist voor deze produktieve investeringen.

Verkeer en Vervoer

Wil Nederland een vooraanstaande rol spelen als distributieland en ook in voldoende mate zijn internationale concurrentiepositie verbeteren, dan is een substantiële toename van de investeringen in de verkeersinfrastructuur van groot belang. Dit geldt voor de wegen, spoorwegen, havens en luchthavens en vaarwegen. Vooral de internationale verbindingen moeten op hoog peil gebracht worden. De huidige congesties op de wegen en knelpunten bij de spoorwegen moeten verdwijnen. De congestieproblemen zijn niet overal even groot. De Randstad heeft andere problemen dan de rest van Nederland. De oplossingen zullen niet overal dezelfde zijn.

Een verbetering van het openbaar vervoer is nodig. Vooral in de Randstad zijn aanzienlijke investeringen in dit vervoer dringend gewenst. Door een beter openbaar vervoer moet aan de automobilist een serieus alternatief worden geboden. Voorts is het van belang de kosten van autogebruik zoveel mogelijk variabel, dus evenredig aan het weggebruik, te maken. Hierbij mag echter geen groot verschil ontstaan met de variabele autokosten in de buurlanden. Buiten de Randstad kan het openbaar vervoer niet altijd een volwaardig alternatief bieden voor de auto. Het aanpakken van knelpunten in het wegennet zal dan een hogere prioriteit moeten hebben.

Milieu en Natuur

Zorg voor en verbetering van de milieukwaliteit is een absolute voorwaarde voor het zeker stellen van de kwaliteit van het bestaan en voor een duurzame ontwikkeling. Hiervan is sprake wanneer de milieuproblemen niet worden afgewenteld op toekomstige generaties en indien het menselijk handelen wordt ingepast in het stelsel van natuurlijke kringlopen. De milieuproblemen waar wij nu voor staan zijn zo groot en talrijk, dat wij deze niet allemaal tegelijk kunnen oplossen. Er moeten prioriteiten worden gesteld. Van elke ingezette milieugulden moet een zo groot mogelijk rendement ten behoeve van het milieu worden verkregen. Ruime steun bij de oplossing van de gigantische milieuproblemen in Centraal en Oost-Europa is daarom zeer wenselijk.

Elk beleid gericht op duurzame ontwikkeling brengt onvermijdelijk meer financiële lasten met zich mee. De VVD hecht daarom grote waarde aan een milieu- en natuurbeleid dat voldoet aan hoge eisen wat betreft effectiviteit, efficiëntie en geloofwaardigheid. Een effectief milieubeleid dient uiteindelijk gebaseerd te zijn op de eigen verantwoordelijkheid en het draagvlak van burgers en bedrijven. Meer voorlichting en zelfregulering zijn nodig om onnodige bureaucratie te voorkomen.

Als concrete prioriteiten stelt de VVD:

- aanpak van het broeikaseffect door een verdere beperking van het energieverbruik en de uitstoot van CO₂;
- afvalpreventie, met meer nadruk op de verantwoordelijkheid van producenten (voor de gevolgen van hun producten tijdens en na gebruik) en consumenten, alsmede stimulering door de overheid van de benodigde infrastructuur en het hergebruik;
- het verder tegengaan van verspreiding van milieugevaarlijke stoffen;
- minder verzuring door aanscherping van beleid gericht op schoner verkeer en vervoer, minder vervuilende bedrijven en particulieren, en realisering van het beleid gericht op terugdringing van de mestproblematiek;
- verontreiniging van het grondwater met kracht bestrijden via stringenter wettelijke waarborgen voor kwantiteit en kwaliteit;
- bij uitbreiding van de fysieke infrastructuur dient belasting van milieu en natuur zo veel mogelijk voorkomen, of indien onmogelijk, elders gecompenseerd te worden;
- snellere uitbreiding van bos- en natuurgebieden in constructieve samenwerking met de landbouw en ander grondbeheer, rekening houdend met de kosten van aankoop en met een passende vergoeding voor inrichting en beheer;
- actieve inzet voor internationale afspraken, waaronder met name die op Europees niveau, rond mondiale problemen (zoals CO₂).

Efficiëntie en eerlijkheid worden bevorderd door een stringenter toepassing van het beginsel "de vervuiler betaalt". Voor de VVD geldt dat de te hanteren instrumenten zoveel mogelijk marktconform moeten werken. Goed milieugedrag wordt zodoende beloond en slecht gedrag wordt afgestraft. De VVD wil, waar mogelijk en verantwoord, in het licht van de internationale concurrentiepositie, en niet leidend tot lastenverzwaring in algemene zin, een verschuiving van de fiscale lasten op arbeid naar milieubelastende produktiefactoren realiseren. Kosten van het milieu dienen in de prijzen door te werken. De rijksoverheid dient maximaal ontvankelijk te zijn voor kostenbesparende voorstellen vanuit het bedrijfsleven en de lagere overheden. De VVD vindt het voor de effectiviteit en eerlijkheid van het te voeren beleid noodzakelijk iedere milieumaatregel te toetsen op zijn uitvoerbaarheid. Handhaving blijft van het grootste belang voor de geloofwaardigheid van het beleid en wordt, waar nodig, versterkt.

Wonen

Tot de zorg voor de fysieke infrastructuur rekenen wij ook het beleid op het gebied van de volkshuisvesting. De VVD vindt dat de overheid zich op dit terrein verder moet terugtrekken. De objectsubsidies kunnen worden afgeschaft. De individuele huursubsidie wordt een onderdeel van de bijzondere bijstand en dus beperkt tot degenen die deze ondersteuning echt nodig hebben. Een marktconform huurbeleid kan bovendien de doorstroming bevorderen. De VVD vindt dat het eigen woningbezit gestimuleerd moet worden. De aftrekbaarheid van hypotheekrente mag daarom niet worden aangetast. Voorts mag de door de huidige regering voorgenomen verhoging van het huurwaardeforfait niet doorgaan.

INVESTEREN IN DE MENS

Onderwijs

Investeren in de toekomst is ook het investeren in kennis en in de mens. De kern van het beleid van de VVD zal zijn dat zodanige voorwaarden worden geschapen dat iedereen zich optimaal kan ontplooien. Een van de meest belangrijke voorwaarden hiertoe is het aanbod van kwalitatief hoogwaardig onderwijs. Hier ligt een kerntaak van de overheid. Onderwijs dient de ontplooiing en daarmee ook het vermogen tot het verrichten van betaalde arbeid. De economische waarde van deze "investeringen in de mens" kan moeilijk worden overschat. Dat geldt zowel voor jongeren als voor volwassenen.

In de afgelopen decennia is het beleid sterk gericht op het bevorderen van de doorstroming in het onderwijs. Kwantiteit, in de zin van het klaarstomen van een zo groot mogelijk aantal afgestudeerden, was belangrijker dan kwaliteit. Dit streven werd een succes dankzij de verlaging van de niveaus. De doorstroming werd bevorderd door de prestatie-eisen steeds verder neerwaarts aan te passen.

De VVD verzet zich tegen deze ontwikkeling. Dit wil zeggen dat de VVD de kwaliteit weer op het gewenste peil wil brengen door adequate selectienormen te hanteren. Voorts verzet de VVD zich tegen een financieringsstelsel voor het onderwijs waarbij de budgetten worden toegewezen op basis van het relatieve aantal personen dat de opleiding met succes heeft afgerond. Een dergelijk criterium prikkelt de instellingen tot normverlaging.

Het HBO en het WO dienen behouden te blijven als onderscheiden en onafhankelijke vormen van Hoger Onderwijs met een duidelijk eigen karakter. Daarnaast dienen de eindtermen van VWO en HAVO aangescherpt te worden, teneinde betere aansluiting te garanderen op het WO en het HBO.

De kwaliteit van het onderwijs staat of valt ook met de kwaliteit van de onderwijsgeevenden. Het niveau van de opleidingen voor leraren moet drastisch worden verbeterd. De kwaliteit van de opleiding hangt overigens ook af van de potentiële vaardigheden van de opgeleiden. Meer kwaliteit kan worden aangetrokken door een perspectief op betere arbeidsvoorwaarden. Meer differentiatie in de salariering en de rechtspositie van leraren is geboden. Kwaliteit en inspanning moet beloond worden. Gebeurt dat onvoldoende dan verdwijnt de kwaliteit.

Om het ondernemerschap binnen de onderwijsinstellingen te stimuleren moet de zelfstandigheid van de instituten worden vergroot. De VVD bepleit autonomie-vergroting en deregulering in het gehele onderwijs. Dit heeft ook consequenties voor de taakstelling en inrichting van het Ministerie

van Onderwijs en Wetenschappen.

De VVD vindt dat het huidige systeem van studiefinanciering ondoelmatig en te kostbaar is. Bij de toekenning van beurzen (hoogte van het bedrag; wijze van terugbetaling) moet meer rekening worden gehouden met de studieprestaties. De VVD pleit daarom voor invoering van de prestatiebeurs. De prestatiebeurs bestaat uit een basisbeurs die verdiend kan worden door studiepunten te behalen en een gedeelte dat geleend kan worden. De prestatiebeurs stelt het zelfstandig individu centraal en doet een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van de student. Overigens is de VVD van mening dat de financiering van de studiekosten voor een groter deel kan plaatsvinden door individuele leningen. De last van de investering in de toekomst ligt dan bij degene die het toekomstig rendement incasseert. Overheidsgaranties dienen deze leningen mogelijk te maken.

Investeren in de mens dient de ontplooiing in de meest ruime zin. Velen vinden hun ontplooiing in uitingen van kunst en cultuur. Kunst en cultuur verdienen een voorwaardenscheppend en activerend beleid. Het onderwijs zal hierbij een belangrijke rol spelen.

Volksgezondheid

Het belang van goed onderwijs is duidelijk. Dat geldt ook voor een andere investering in de mens, namelijk de financiële inspanningen ten behoeve van de volksgezondheid. Echt flink bezuinigen in deze sector is niet goed mogelijk en ook ongewenst. Van groot belang echter is een gezond financieringsstelsel van de gezondheidszorg. In de afgelopen jaren zijn pogingen ondernomen om dit stelsel te hervormen. De gekozen richting van deze hervorming was echter fundamenteel verkeerd. In plaats van vergroting van marktwerking en concurrentie koos men voor het integreren van de particuliere sector en de ziekenfondssector in een volksverzekering. De VVD keert zich tegen deze ontwikkeling.

De VVD bepleit:

- herstel van de AWBZ als volksverzekering voor de onverzekerbare risico's. Verder mag een volksverzekering niet gaan;
- een integratie op termijn van de ziekenfondssector in de particuliere verzekeringssector. Ziekenfondsen zullen dan als normale verzekeraars gaan functioneren;
- de verplichting voor een ieder om zich via een particuliere verzekeringsmaatschappij te verzekeren tegen de kosten van medisch noodzakelijke verstrekkingen uit een afgeslankt ziekenfondspakket. Er is dan ook sprake van een acceptatieplicht;
- een premiestelling, die zoveel als mogelijk de risico's weerspiegelt, maar wel zodanig is dat de verplichte verzekering voor iedereen betaalbaar is.

De VVD wenst waarborgen voor kwalitatief hoogwaardige gezondheidszorg. Daartoe is het onder meer nodig dat zij die in deze sector werkzaam zijn passend worden beloond. Dat wil zeggen dat

de beloning in overeenstemming moet zijn met de marktverhoudingen.

Hulp en zorg

Investeren in de mens betekent hulp en zorg voor mensen die dat nodig hebben. De kwaliteit van de samenleving wordt mede bepaald door de wijze waarop de samenleving omgaat met ouderen. Ondanks de stijgende kosten van de zorg voor ouderen mag deze zorg geen sluitpost worden. Het oplossen van knelpunten in de zorgsector verdient prioriteit. Wij doelen hier op de wachtlijstproblematiek bij de zorg voor ouderen (o.a. verpleeghuizen), voor gehandicapten (o.a. zwakzinnigzorg), bij de zorg voor verslaafden, voor dak- en thuislozen en in de jeugdhulpverlening. Bij hulp en zorg moet meer aandacht zijn voor de bevordering van de zelfstandigheid en de vergroting van de eigen verantwoordelijkheid van mensen. Zorg moet gericht zijn op een respectvol en menswaardig bestaan voor hen die volledig van de zorg afhankelijk zijn.

Minderhedenbeleid

Werk en een redelijke gezondheid zijn essentiële voorwaarden voor het welbevinden, de ontplooiing en daarmee voor maatschappelijke integratie. De integratie van allochtonen en etnische minderheden verloopt niet altijd soepel, dat is bekend. De overheid dient naar onze opvattingen garant te staan voor de rechten van deze minderheden. Het gaat daarbij zowel om de klassieke grondrechten als om de sociale grondrechten. Het stimuleren van de integratie als onderdeel van het minderhedenbeleid verdient dan ook absolute prioriteit. Het gaat daarbij ondermeer om werkgelegenheidsbeleid, scholing en taalbeheersing. Vooral bij deze groepen is het werkloosheidspercentage hoog en laat de scholing in de regel veel te wensen over. De VVD vindt dat er, naast een recht op hulp bij integratie, een plicht bestaat tot het volgen van onderwijs om de kans op het verkrijgen van een eigen, gerespecteerde plaats in de samenleving te vergroten. De VVD is een voorstander van de invoering van een inburgeringscontract. Het betreft hier een verplichte overeenkomst tussen overheid en nieuwkomer, waarin een aantal verplichtingen aangaande onderwijs, scholing, arbeidsmarkt en huisvesting is opgenomen.

De VVD vindt verder dat de effectiviteit van een beleid ter bevordering van de integratie van minderheden in gevaar komt bij een te sterke stijging van de immigratie. Immigratie moet daarom, binnen de ruimte van de verdragsbepalingen, meer aan voorwaarden worden gebonden. Een beleid ter beperking van de immigratie vereist een gemeenschappelijke aanpak op het niveau van de Europese Unie. Daarbij moet de aanzuigende werking op economische asielzoekers worden beperkt en de uitstroom van afgewezen asielzoekers worden vergroot. Uitgangspunt blijft dat politieke vluchtelingen in aanmerking komen voor de vluchtelingenstatus en dat economische vluchtelingen geen toegang tot Nederland krijgen. Nederland is geen immigratieland.

MONDIALE WELVAART, VREDE EN VEILIGHEID

Algemeen

Het buitenlands beleid, voorgestaan door de VVD, dient de waarden en belangen van Nederland. Vrede, vrijheid en veiligheid staan bovenaan. Bij vrijheid horen democratie en de rechten van de mens. Bij vrede en veiligheid horen niet alleen defensie, maar ook vredesoperaties. De bestrijding van armoede en internationale milieuvervuiling zijn eveneens belangrijke taken in het internationaal beleid. Het bevorderen van de welvaart in de wereld vergroot de politieke stabiliteit. Voor een open economie als de onze, is vrijhandel van levensbelang.

Europa

De VVD wil een Europese Unie die grensoverschrijdende problemen aanpakt, handelsbelemmeringen afbreekt en de schaalvoordelen van de samenwerking van lidstaten benut. Naast de totstandkoming van de Economische en Monetaire Unie is met name ook op milieugebied, bij het bestrijden van criminaliteit en in de buitenlandse politiek een gezamenlijke aanpak dringend nodig.

Maar de Europese Unie moet niet te veel willen. Zaken als onderwijs, volksgezondheid, cultuurpolitiek en sociale zekerheid kunnen beter door binnenlandse overheden geregeld blijven. Is een gezamenlijke aanpak vanuit de Europese Unie gewenst, dan moet dit beleid wel democratisch worden gecontroleerd. Dit betekent dat overal waar de EU-ministerraad met meerderheid van stemmen beslist, het Europees Parlement het laatste woord moet krijgen. Landen die willen toetreden tot de EU horen stabiele democratieën te zijn die de verplichtingen van het lidmaatschap kunnen aanvaarden. Voor de Centraaleuropese landen die economisch nog te zwak zijn, moeten overgangsregelingen worden getroffen om hen bij de EU te betrekken.

Vrede, vrijheid en veiligheid

Vrijheid kan alleen worden gewaarborgd als er vrede heerst en oorlogsdreiging wordt afgewenteld. Daar is een geloofwaardig bondgenootschap met andere democratische landen voor nodig. West-Europa is in de NAVO met Noord-Amerika verenigd. Die samenwerking moet behouden blijven. Stabiele democratische landen in Centraal-Europa kunnen worden uitgenodigd nauw met de NAVO samen te werken. Van belang is nu vooral dat Nederland naar vermogen een goede bijdrage levert aan internationale vredeshandhaving in het kader van de VN, de NAVO, de CVSE, de EU, de WEU of andere organisaties.

De afgelopen jaren is de defensie-inspanning aangepast aan de gewijzigde veiligheidssituatie. Gezien de politieke instabiliteit nabij West-Europa, doet ons land er goed aan flexibel inzetbare, goed uitgeruste en geoefende strijdkrachten te handhaven. Afschaffing van de opkomstplicht van

dienstplichtigen dient afhankelijk te zijn van de haalbaarheid van een beroepsleger en een geloofwaardige en mobilisabele reserve. De beroepsmilitairen moeten dan wel kunnen rekenen op de adequate middelen om hun internationale taken uit te voeren. Dat betekent dat de begroting niet verder onder het niveau van de Prioriteitennota mag zakken. Wie de krijgsmacht nog verder wil ontmantelen, zoals anderen soms bepleiten, neemt te grote risico's voor vrede, vrijheid en veiligheid in een ongewisse toekomst. Het opheffen van opleidingsfaciliteiten en het drastisch afstoten van materieel dient gefaseerd plaats te vinden, afhankelijk van de internationale politieke situatie.

Ontwikkelingssamenwerking, armoedebestrijding en milieu

De VVD vindt dat er jaarlijks circa 1,5% van het netto nationale inkomen moet worden uitgetrokken voor ontwikkelingssamenwerking, armoedebestrijding en internationale milieuhulp. Omdat er ook in Midden- en Oost-Europa armoede heerst, vindt de VVD dat een substantieel deel van dit bedrag voor samenwerking met die landen dient te worden besteed. Van belang bij de ontwikkeling van Midden- en Oost-Europa is bovendien dat er geen onnodige handelsbelemmeringen bestaan: handel is belangrijker dan hulp. Handel dient het bedrijfsleven in Midden- en Oost-Europa. Meer dan voorheen moeten de hulpinspanningen worden gericht op landen van waaruit veel migratie plaatsvindt, zonder dat de verdeling van de hulp direct wordt gerelateerd aan de emigratie naar Nederland. Het grote belang van het wereldmilieu vereist dat wij meer middelen voor internationale milieuhulp opzij zetten. Het mondiale evenwicht tussen mens en natuur dreigt immers ernstig verstoord te worden.

Bij de besteding van het geld moet nadrukkelijk worden gelet op de doeltreffendheid van de hulp. Controle is steeds nodig opdat maximale effecten worden bereikt.

BIJLAGE

Financiële aspecten VVD-Verkiezingsprogramma 1994-1998

Onderstaande berekeningen en cijferopstellingen zijn gemaakt na overleg met het Centraal Planbureau. Er wordt voorzichtigheidshalve uitgegaan van een reële economische groei van nul procent ten opzichte van het behoedzame scenario van het CPB en er wordt geabstraheerd van zogenaamde inverdien-effecten.

1. Invoering basisstelsel

Concrete maatregelen

- Basisstelsel met als norm 60% van het nu geldende wettelijk minimumloon voor alle verzekerden (exclusief AOW: blijft 70%);
- alleenstaandennorm in bijstand en toeslagenwet naar 60% van het huidige wettelijke minimumloon;
- sociaal minimum voor kostwinners blijft 100%. Voor één-oudergezin zonder partner wordt de norm 80%;
- basisstelsel wordt alleen ingevoerd voor nieuwe gevallen;
- geen indexering voor bestaande uitkeringen, met uitzondering van AOW;
- opbrengst van de overgang naar een basisstelsel wordt ingezet voor premieverlaging;
- de bijzondere bijstand fungeert als sociaal vangnet per individueel geval. De daarvoor bestemde gemeentelijke middelen worden met f 250 miljoen verruimd.

2. Kinderbijslag

De progressie in de kinderbijslag wordt afgeschaft (voor ieder kind een gelijk bedrag). Invoering woonlandbeginsel. Opbrengst wordt gebruikt voor verhoging kinderbijslag als flankerend sociaal beleid en gedeeltelijk voor een algemene lastenverlichting.

3. Financieringstekort

Met betrekking tot het financieringstekort kiest de VVD op termijn voor de gulden financieringsregel. In 1998 dient het tekort op de gewone dienst, inclusief rentebetalingen en afschrijvingen, zodanig beperkt te zijn dat de toepassing van de gulden financieringsregel in het zicht komt. Het financieringstekort dient mede beoordeeld te worden aan de EMU-norm van 60% schuldquote collectieve sector. Ter voorkoming van voortdurende bezuinigingsoperaties wordt per regeringsperiode en per begrotingsjaar gekozen voor terughoudende ramingen. Blijken de zaken beter te lopen, dan kunnen beleidsintensiveringen plaatsvinden. Bezuinigingen mogen pas leiden tot beleidsintensiveringen na voldoende mate van zekerheid over de te bereiken besparingen.

4. **Rijkssubsidies**

Bij de rijkssubsidies wordt gedurende vier jaar 2,5% gekort ($\pm f$ 3 miljard) met name in de sfeer van studiefinanciering, objectsubsidies en volkshuisvesting. Terughoudendheid wordt betracht bij kortingen op de individuele huursubsidie als belangrijk sociaal vangnet, mede gelet op de invoering van het basisstelsel. Wèl wordt gepleit voor een krachtige bevordering van de doorstroming. De individuele huursubsidie wordt opgenomen in de bijzondere bijstand.

5. **Verkleining overheidsapparaat**

Via taakafstoting, privatisering en verzelfstandiging wordt het overheidsapparaat in enge zin verkleind. Contract-loonstijgingen conform gemiddelde marktsector, met nadruk op midden- en hoger kader. Stroomlijning VUT collectieve sector.

6. **Overige maatregelen rijksbegroting**

- aanscherping profijtbeginsel bij collectieve dienstverlening;
- ontwikkelingssamenwerking blijft 1,5% van het nationaal inkomen. Hulp aan armste landen conform internationale norm voor ODA-uitgaven. Voorts hulp aan arme landen in Oost-Europa en internationale milieuhulp.

7. **Zorgsector**

Per saldo geen besparing op gezondheidszorg. Efficiëntievergroting en doelmatigheidsprikkels zijn nodig om autonome stijging kosten gezondheidszorg (vergrijzing; kwaliteitsstijging) op te vangen.

8. **Fiscaal beleid**

- afschaffing voetoverheveling voor nieuwe gevallen conform wetsvoorstel De Korte/Van Rey;
- geleidelijke afschaffing vermogensbelasting en overdrachtsbelasting;
- verlenging schijflengte 2e schijf ten behoeve van middeninkomens;
- fiscale maatregelen ten behoeve van het midden- en kleinbedrijf;
- de door het huidige kabinet gewenste stijging van het huurwaardeforfait in de periode 1995-1998 met 1%punt per jaar wordt niet doorgevoerd;
- volledig herstel inflatiecorrectie.

9. **Beleidsintensiveringen**

- 1) politie/justitie;
- 2) lex specialis: 20.000 banen in de sfeer van zorg/toezicht/criminaliteitsbestrijding.
- 3) infrastructuur;

- 4) effectieve en ontbureaucratiserende arbeidsbemiddeling en scholing voor werklozen/ge-deeltelijk arbeidsongeschikten;
- 5) onderwijs/onderzoek/technologie.

Globale cijferopstelling VVD-Verkiezingsprogramma 1994 - 1998

Besparingen	Miljard
ministelsel/bevriezing	12
subsidies	3
rijksbegroting	5

Totaal	20

Besteding	Miljard
reductie financieringstekort	3
lastenverlichting per saldo	10
intensiveringen	2
niet ingevulde besparingen	
kabinet Lubbers/Kok*	5

Totaal	20

* In de bestaande beleidsvoornemens van het kabinet bleek circa *f* 5 miljard aan besparingen niet ingevuld. De VVD was hierdoor genoodzaakt:

- *f* 3 miljard extra te bezuinigen op de Rijksbegroting;
- de lastenverlichting met *f* 1 miljard te beperken, en
- *f* 1 miljard minder uit te trekken voor de beleidsintensiveringen, dan aanvankelijk in de bedoeling lag.

Voor precieze uitwerking van alle bedragen wordt verwezen naar de doorrekening van het CPB, opgenomen in *Vijf verkiezingsprogramma's, Economische gevolgen van voorgenomen beleid*, SDU, februari 1994.

NEDERLAND MOET WEER AAN DE SLAG

(kernprogramma in tien punten)

Dit kabinet kan zijn taak niet aan. Weifelmoedigheid, bureaucratie en passiviteit zijn de kenmerken van dit regeringsbeleid. Grote problemen zijn nog steeds niet opgelost. De VVD wil ze daadkrachtig aanpakken, nièt door compromissen, maar met heldere oplossingen en waar nodig krachtige maatregelen. Daarvoor heeft zij vier jaar lang in de oppositie gepleit.

- Wie wil werken moet worden beloond.
- Wie niet wil werken moet zelf voor de gevolgen opdraaien.
- Wie niet kan werken mag rekenen op onze hulp.
- Wie een leven lang hard heeft gewerkt, heeft recht op een AOW waaraan niet wordt geknaagd.

Een veilige wereld, een veilig land, maar ook een veilige straat

Dat kan. Met meer politie op straat en werkloze burgers als hulpkrachten, met meer cellen, meer geld voor de rechtelijke macht en meer aandacht voor hulp aan het slachtoffer. Een bijdrage aan een veilige wereld leveren wij met een krachtig leger en actieve deelname aan internationale vredesoperaties.

Ook de overheid moet aan de slag

Nederland is overlegland. Patstellingen hebben tot besluiteloosheid geleid. We moeten weer knopen durven doorhakken. De overheid moet terug naar haar kerntaken: de rest moeten we weer aan de burgers en hun organisaties overlaten. Projecten met topprioriteit moeten krachtig worden aangepakt door projectministers.

De VVD wil verder:

- dat we ophouden met subsidies die leiden tot het zinloos rondpompen van geld;
- dat migranten een kans krijgen om aan de slag te gaan;
- dat Nederland zijn eigen identiteit in een Verenigd Europa behoudt;
- dat meer milieuhulp naar Oost-Europa gaat.

Aan de kiezer de keus

Als oppositiepartij heeft de VVD gedaan wat ze kon. Maar als regeringspartij kan ze meer. Hier volgt ons programma in tien punten.

1. **Werk en inkomen: prestaties belonen**

- * Prestaties moeten beter worden beloond.
- * Verschil tussen lonen en uitkeringen moet groter worden.
- * Uitkeringen naar beneden → sociale premies naar beneden → meer werkgelegenheid.
- * Beperking van de sociale uitkeringen voor nieuwe gevallen tot een basisniveau. Resterende risico's kunnen burgers en hun organisaties zelf verzekeren. Wel meer mogelijkheden om bij te verdienen zonder verlies van de uitkering.
- * AOW blijft intact.
- * Meer ruimte voor ondernemersinitiatieven, lastenverlichting voor bedrijven en burgers.
- * Het voortbestaan van goed gestructureerde land- en tuinbouwbedrijven moet gegarandeerd zijn.

2. **Overheid: Terug naar de kerntaken en afslanken**

- * Globale besturing in plaats van fijnmazige wetgeving en bemoeienis.
- * Rijkstaken waar mogelijk privatiseren, verzelfstandigen, decentraliseren of afstoten → kerndepartementen ontwikkelen → naar een kleinere en effectievere overheid.
- * Projectministers aanstellen voor projecten met topprioriteit.
- * Wildgroei in inspraakmogelijkheden aanpakken.
- * Meer directe invloed van de burger op de politiek door de voorkeurstem een groter gewicht te geven.
- * Collectieve lastendruk (het totaal aan belastingen en premies door de burgers betaald) moet terug naar ten hoogste 50% van het Netto Nationaal Inkomen (het totaal aan inkomsten door de burgers verdiend) door invoering van een basisstelsel in de sociale zekerheid, door vergroting van de doelmatigheid bij de overheid en door ondoelmatige subsidies te beperken.

3. **Veiligheid vergroten door een harde criminaliteitsbestrijding**

- * Meer middelen voor meer politie op straat.
- * Inschakelen van werkloze burgers als hulpkrachten.
- * Uitbreiding aantal cellen.
- * Meer geld voor openbaar ministerie en rechterlijke macht.

4. **Investeren in de mens**

Minderhedenbeleid: voorwaarden aan migranten

- * Stimulering van integratie door middel van inburgeringscontract inzake het leren van de Nederlandse taal, het volgen van onderwijs en het actief deelnemen aan het arbeidspro-

ces.

- * Economische vluchtelingen geen toegang tot Nederland. Hulp aan het land van herkomst.

Gezondheidszorg: geen volksverzekering

- * Uitsluitend algemene verzekering tegen onverzekerbare risico's; overige risico's individueel onderbrengen bij particuliere verzekeraars. Wel een verzekeringsplicht voor een basispakket.;

Onderwijs: accent op kwaliteit boven kwantiteit

- * Betere aansluiting op de arbeidsmarkt.
- * Salariëring onderwijsgevenden optrekken, maar ook verschillen inbouwen.
- * Studiefinancieringssysteem veranderen in een stelsel met een prestatiebeurs en met door de overheid gegarandeerde leningen.
- * Selectie aan de poort van de universiteit.

5. Hulp en zorg

- * Oplossing knelpunten zorgsector.
- * Aanpak wachtlijstproblematiek.
- * Hulp gericht op bevordering zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid.

6. Infrastructuur: beter openbaar vervoer en minder auto's

- * Randstad: omvangrijke investeringen in het openbaar vervoer. De auto pas extra belasten voor het gebruik van de weg in de regio als het openbaar vervoer een goed alternatief is.
- * Overig Nederland: opheffing van knelpunten.

7. Milieu: meer guldens naar Oost-Europa

- * Duizend km. ten oosten van Nederland is onze milieugulden aanzienlijk beter in te zetten dan in eigen land.
- * Nationale accenten op afvalpreventie, het tegengaan van de verspreiding van gevaarlijke stoffen en verontreiniging van grondwater.
- * Vermindering van het broeikas effect door beperking van energiegebruik.
- * Snellere uitbreiding van bos- en natuurgebieden.

8. Vrede en veiligheid: internationaal actief en nationaal alert

- * Actieve deelname aan internationale vredesoperaties.

- * Adequate defensiekrachten, ook na afschaffing opkomstplicht in 1988.

9. **Europa: gezamenlijk naar buiten treden met respect voor eigen nationale identiteit**

- * Alleen landen met een stabiele democratie en economie worden toegelaten als lid van de EU.
- * Om de democratische controle te versterken: meer bevoegdheden voor het Europees Parlement.
- * De VVD wil een EU die grensoverschrijdende problemen aanpakt, handelsbelemmeringen afbreekt en schaalvoordelen benut.
- * Onderwijs, volksgezondheid, cultuurpolitiek en sociale zekerheid blijven het primaat van de lidstaten.

10. **Ontwikkelingshulp: meer geld voor Oost-Europa**

- * 1,5% van het netto nationaal inkomen blijft de norm.
- * Besteding conform de internationale norm voor hulp aan de armste landen.
- * Meer hulp voor Oost-Europa en meer internationale milieuhulp.